

LAIMUTIS BILKIS
Lietuvių kalbos institutas

Mokslinių tyrimų kryptys: toponimika, antroponimika.

DĖL KAI KURIŲ LIETUVIŲ OIKONIMŲ DARYBOS IR KILMĖS DVEJOPUMO

On the Duality of Wordbuilding and Origin
of Certain Lithuanian Oikonyms

ANOTACIJA

Straipsnyje atkreipiamas dėmesys į tai, kad lietuvių oikonimų darybos ir kilmės tyrimuose dažnai pateikiami du galimi jų pamatiniai ar kilminiai žodžiai, kuriais paprastai būna apeliatyvai ir asmenvardžiai. Tačiau tokie aiškinimai nėra tikslūs, todėl bandoma surasti būdų, kurie leidžia tiksliai nustatyti darybos ar kilmės pamatą. Patikimiausiu būdu laikoma istorijos šaltinių analizė: kai juose rasti duomenys rodo, kad bendrašaknis asmenvardis buvo toje pačioje oikonimu įvardytoje arba visai šalia esančioje gyvenvietėje, tai gyvenamosios vietos vardas yra asmenvardinis. Pateikiant tokių atvejų pavyzdžių kartu pakoreguojami ir kai kurie ligšioliniai oikonimų darybos ir kilmės aiškinimai.

ANNOTATION

The article pays attention to the fact that the research of wordbuilding and origin of Lithuanian oikonyms often presents their two possible base or original words, which are usually appellatives and personal names. However, such interpretations are not accurate; therefore, it is attempted to find the ways allowing an accurate determination of the base of wordbuilding or origin. The analysis of historical sources is considered the most reliable method: when the data found in them show that a common-root personal name can be found in the same settlement bearing the name of an oikonym or located in the vicinity, the name of that settlement definitely derives from a personal name. By providing the examples of such cases, certain interpretations of the wordbuilding and origin of oikonyms made to this day have been corrected.

ESMINIAI ŽODŽIAI: oikonimų daryba, oikonimų kilmė, istoriniai oikonimai, istoriniai antroponimai.

KEYWORDS: wordbuilding of oikonyms, origin of oikonyms, historical oikonyms, historical anthroponyms.

Vietovardžių daryba ir kilmė savita dėl to, kad jų darybos ar kilmės pamatas gali būti ne tik bendriniai, bet ir tikriniai žodžiai – asmenvardžiai bei kiti vietovardžiai¹. Ši savybė toponimų tyrimą daro sudėtingesnį, nes neretai sunku tiksliai nustatyti, iš kurios leksikos dalies išsirutuliojęs vienas ar kitas vietos vardas.

Didesnės apimties lietuvių oikonimikos (toponimikos) darbuose galima išskirti kelis atvejus, kai nurodomi galimi du (keli) gyvenamosios vietos vardo pamatiniai ar kilminiai žodžiai, priklausantys skirtingiems leksikos sluoksniams – apeliatyvams ir onimams, konkrečiau – antroponimams. Tokie žodžiai paprastai gali būti:

1) fiziografiniai terminai ir tokią pačią šaknį (kamieną) turintys asmenvardžiai, pvz.: *Mūrliškės* k. Zr : *murlià* ‘klampi vieta, dumblynė’ arba avd. *Murlis* < *muřlis* ‘trumpasnukis’; *Pakeliškė* k. Mrj : *pakelė* arba avd. **Pakelis*, **Pakelys*, plg. *Pakeliūnas*; *Šluiniškės* k. V : *šluinà* ‘šlynas’ arba avd. **Šluinas* (< *šluinas* ‘šlubas’); *Šmōtiškiai* k. Kdn : avd. *Šmōtas* arba *šmōtas* ‘žemės plotas, gabalas, sklypas’ (Razmukaitė 1998: 20, 21, 106); *Miškiniai* k., vs. Pkr : avd. *Miškinis* arba *miškas* (Endzelytė 2005: 30); *Grubynai* k. Jnš : avd. *Grūbis*, *Grubys* arba plg. *grubynė* ‘vieta, kur daug grublių’; *Valakai* k. Jnš : avd. *Valākas* arba *valākas* ‘žemės sklypas apie dvidešimt dešimtinių’ (Bartkutė 2008: 36, 33); *Trakai* k. Tlpk, *Trakai* vs. Pbs : *trākas* ‘iškirsta ar išdegusi miško vieta’ arba avd. *Trākas*; *Trakiniai* k. Vdšk : *trākas* arba avd. *Trakinis* (Zinkevičius 2011: 122);

2) augalų pavadinimai ir tokią pačią šaknį (kamieną) turintys asmenvardžiai, pvz.: *Karčiškiai* k. Jon : *karčius* ‘kelmas, keras’ arba avd. *Kartys*, *Karčiauskas*; *Želmeniške* k. Ign : *želmuō*, *želmenys* arba avd. **Želmenis*, plg. *Zelmenaičiū* (Razmukaitė 1998: 106); *Žilvičiai* k. Tl : avd. *Žilvītis* arba *žilvītis* ‘gausiai lapuotas krūminis gluosnis, rečiau medis’ (Mickienė 2001: 63); *Baravykai* k., vs. Jnš : *baravỹkas* arba avd. *Baravỹkas*; *Jovarai* k. Pkr : *jōvaras* arba avd. *Jōvaras*; *Meldiniai* k. Pkr : avd. **Meldinis*, plg. *Meldys*, *Meldeikis*, arba *mal̄das* ‘meldas’; *Šermūkšniai* k. Ps : *šermūkšnis* arba avd. *Šermūkšnis* (Endzelytė 2005: 42, 30);

3) gyvūnų pavadinimai ir tokią pačią šaknį (kamieną) turintys asmenvardžiai, pvz.: *Gerviniai* k. Trak : *gėrovė* arba avd. *Gėrovė*; *Kumelynė* k. Mlt, vs. Švnc : avd. *Kumelys* arba *kumėlė*; *Kurāpkiškiai* k. Kp : *kurapkà* arba avd. *Kurapkà*; *Taurinė* k. Pn : *taūras* arba avd. *Taūras*, *Taurà* (Razmukaitė 1998: 50, 106); *Vařniškiai* k. Tl : avd. *Vařnas* arba *vařnas* ‘didelis juodas paukštis, kranklys’; *Kiškelviečiai* k. Tl : avd. *Kiškēlis* arba *kiškēlis* ir *vietà* (Mickienė 2001: 65, 68); *Katinai* k. Jnš : *kātinas* arba avd. *Kātinas*; *Sakalai* k. Pkr : *sākalas* arba avd. *Sākalas*; *Vanaagai* k. Jnš : *vānagas* arba avd. *Vānagas*; *Vilkaĩ* k. Žg : *vil̄kas* arba avd. *Vil̄kas* (Endzelytė 2005: 42); *Vėpriai* k., mstl. Ukm : *vėpris* ‘laukinis kuilyš, šernas’ arba avd. *Vėpris* (Zinkevičius 2011: 95);

¹ Plačiau apie tai žr. LVŽ I XXXIX–XLVI.

4) asmenų pavadinimai ir tokią pačią šaknį (kamieną) turintys asmenvardžiai, pvz.: *Gudienà* k. Kš, *Gudinė* k. Mrj : avd. *Gùdas* arba etn. *gùdai*, *gùdas*; *Jeneraliskė* k. Švnč : avd. **Jeneralas* arba **jeneralas* ‘generolas’; *Kuniginė* k. Krkn : *kùnigas* arba avd. **Kunigas*; *Mazūránka* k. Trak : avd. *Mazūras* arba etn. *mazūras*; *Pekoriškė* k. Ign : avd. *Pėkorius* arba *pėkorius* ‘kepėjas’; *Pitiškis* k. Brž : *pìtas* ‘apvalus’ arba avd. **Pitas*, plg. *Pitelis*; *Totōriškė* k. Ign : avd. *Totōrius* arba etn. *totōrius*; *Žydáuka* k. Trak : etn. *žydai*, *žydas* arba plg. avd. *Žydaitis*, *Žydėlis* (Razmukaitė 1998: 47, 49, 52, 54, 56, 106); *Degučiai* k. Tl : avd. *Degūtis* arba *degūtis* ‘kas degutą dega, juo verčiasi’; *Dilbái* k. Tl : avd. *Dilbà* arba *dilba* ‘kas žiūri iš padilbų, paniurėlis’; *Gūdiškė* k. Tl : avd. *Gùdas* arba etn. *gùdas* (Mickienė 2001: 61, 65); *Gudiškiai* k. Ps : avd. *Gùdas* arba etn. *gùdas*; *Kalniškiai* vs. Klov : *kalniškis* ‘kalne gyvenantis žmogus; kalnėnas’ arba avd. *Kalniškis*; *Pakalniškis* vs. Kri : *pakalniškis* ‘pakalnėnas, pakalnės gyventojas’ arba avd. *Pakalniškis* (Endzelytė 2005: 29, 41, 42); *Švėdlaukis* k. Jnš : *švėdas* arba avd. *Švėdas* (Bartkutė 2008: 37);

5) įvairūs kiti bendriniai žodžiai ir tokią pačią šaknį (kamieną) turintys asmenvardžiai, pvz.: *Degutinė* k. Mlt, *Degutinė* k. Šk : avd. *Degūtis* arba *degūtas*; *Klėtiškė* k. Klm : *klėtis* arba avd. **Klėtis*, plg. *Klėtkus*; *Pavieta* k. Jrb : *paviėtas* ‘apskritis, šalis, kraštas’ arba avd. *Paviėtas*; *Vytėlinė* k. Rk : *vytėlė* arba avd. *Vytėlis* (< *Výtas*) (Razmukaitė 1998: 49, 106); *Kūpeliskės* k. Jnš : avd. **Kupelis*, plg. pvd. *Kūpas*, *Kupaitis*, arba *kūpelis* ‘ant stogo sukryžiuoti pagaliai’ (Endzelytė 2005: 56); *Žalgiriai* k. Dl : *žalias* + *girià* arba plg. avd. *Žalgirys* (Zinkevičius 2011: 122); *Žagarai* k. Klp, Mlt, *Žagāriai* k. Al, Lzd, Prn, Vrn, Zr, *Žāgariškė* k. Šl, *Žagariškė* k. Mrj, *Žagāriškės* k. V : *žāgaras* ‘augalo plonas stiebas be lapų, stambas; be lapų šakutė (ppr. sausa), žabaras’ arba avd. *Žāgaras*, *Žagarys*, *Žagārius* (Vanagas 1996: 298).

Dėl galimo dvejojo aiškinimo to paties tipo oikonimų daryba ir kilmė dažnai traktuojama nevienodai. Tarkime, vienu „gyvūninių“ vardų nurodomos dvi kilmės galimybės, pirmiau nurodant apeliatyvą arba asmenvardį, pvz.: *Katinaĩ* k. Jnš : *kā-tinas* arba avd. *Kātinas*; *Sakalaĩ* k. Pkr : *sākalas* arba avd. *Sākalas*; *Vanagaĩ* k. Jnš : *vānagas* arba avd. *Vānagas*; *Vilkaĩ* k. Žg : *viļkas* arba avd. *Viļkas*; *Stuṁbriškis* k. Jnšk : avd. *Stuṁbrà*, *Stuṁbras*, *Stuṁbrys* arba *stuṁbras* ‘stambus laukinis žinduolis, panašus į jautį’; *Svirpliškis* k. Ps : avd. *Svirplys* arba *svirplys* ‘toks naktimis svirpian-tis vabzdys’; kitų pateikiama tik asmenvardinės kilmės versija, pvz.: *Kiaūliškis* dv. Pkr : avd. *Kiaulys*; *Pelėdiškis* vs. Jnšk : avd. *Pelėda*; *Sakališkis* k. Lgm : avd. *Sākalas*; dar kiti kildinami tik iš apeliatyvų, pvz.: *Bėbrai* k. Slč : *bēbras*, *Ožkýčiai* k. Ps : *ož-kýtis* (Endzelytė 2005: 42, 59, 60). Panašiai elgiamasi ir su „profesiniais“ oikonimais, pavyzdžiui, *Kubiliškė* k. Jrb, Rs, Skd vedamas iš avd. *Kubilius* arba apeliatyvo *kubilius*, o *Beñdoriškė* k. Ign – tik iš avd. *Beñdorius* (Razmukaitė 1998: 51, 52), nors ir šis vardas galėtų būti deapeliatyvinis, plg. *beñdorius* ‘kubilius’.

Dėl minėtų dvejojų darybos (pamatinio žodžio) ir kilmės galimybių netgi tie patys oikonimai kelių tyrėjų aiškinami skirtingai, pvz.: *Baravýkai* k. Jnš : *baravýkas*

arba avd. *Baravỹkas* (Endzelytė 2005: 42) ir tik iš avd. *Baravỹkas* (Bartkutė 2008: 31); *Ūžbaliai* k. Jnš : *ūžbalis* ‘vieta už balos, pabalys’ (Endzelytė 2005: 43) ir iš avd. *Ūžbalis* (Bartkutė 2008: 31); *Lazdýniškiai* k. Jnš : *lazdýnas* (Razmukaitė 1998: 23; Endzelytė 2005: 58) ir iš avd. *Lazdýnas* (Bartkutė 2008: 36); *Katiliškės* k. Jnš : avd. *Katilius* arba *katilius* ‘katilų dirbėjas, taisytojas ar pardavėjas’ (Razmukaitė 1998: 59) ir tik iš avd. *Katilius* (Endzelytė 2005: 56; Bartkutė 2008: 36); *Viksviniai* vs. Žl : *viksvà* (Razmukaitė 1998: 19) ir iš avd. *Viksvinis* (Zinkevičius 2011: 97); *Vařniškiai* k. Tl : avd. *Vařnas* (Razmukaitė 1998: 77) ir iš avd. *Vařnas* arba *vařnas* ‘didelis juodas paukštis, kranklys’ (Mickienė 2001: 65).

Akivaizdu, kad tiriant kalbamuosius oikonimus sunku išvengti reliatyvumo, nenuoseklumo, hipotetiškumo. Todėl reikėtų ieškoti patikimesnių jų darybos ir kilmės pamato nustatymo būdų. Kaip vienas iš tokių galėtų būti oikonimo ir bendrašaknio (bendrakamienio) asmenvardžio paplitimo lyginimas: jeigu gyvenamosios vietovės vardas ir pavardė yra toje pačioje geografinėje ar kalbinėje teritorijoje (valsčiuje, krašte, šnektoje ar pan.), tai didelė tikimybė, jog oikonimas yra asmenvardinės kilmės (plg. Bartkutė 2008: 31, išnaša 23). Tačiau šis būdas dar vis tiek perdėm abstraktus. Be to, ne visi asmenvardžiai, galėję būti oikonimų susidarymo metu, atėjo iki šių dienų.

Bene tiksliausiai oikonimų darybą ir kilmę galima nustatyti tada, kai turima duomenų apie tai, ar bendrašaknis asmenvardis yra (buvo) toje pačioje oikonimu įvardytoje gyvenvietėje. Šiuo atveju labai pravartūs kuo ankstyvesnių istorijos šaltinių, kuriuose užrašyti visi ar kai kurie gyvenamųjų vietų gyventojai, duomenys².

Peržiūrėjus nemažai oikonimų iš kelių parapijų bažnytinių krikšto, jungtusių, mirties metrikų knygų, paaiškėjo, kad šalia daugelio galimų dvejopai aiškinti gyvenamųjų vietų vardų buvo ir bendrašakniai asmenvardžiai. Taigi šiais atvejais paaiškėja tikrieji oikonimų pamatiniai (kilminiai) žodžiai ir nelieka reikalo dvejopai aiškinti jų darybą ir kilmę.

Pirmiausia atkreiptinas dėmesys į oikonimus, kurie pagal bendruosius vietovardžių darybos ir kilmės polinkius, atrodytų, turėtų būti kilę iš fiziografinių terminų, bet iš tikrųjų yra asmenvardiniai.

Galālaukiai k. Ddsl: *Martini Galałow Juchniela de Galałowki* 1764 AdKr_{III} 34 : avd. **Galēlis* + *laūkas*; plg. fiziografinį terminą *galālaukis*, *gālalaukis*³ ‘lauko galas’. Taigi motyvacijos (semantikos) požiūriu tai ‘Galelio laukai’, o ne ‘laukų galai’.

Girūčiai k. Pst: *Stephanu... Girucis de Girucie* 1747 Švnc̄Jn 19, *Casimirus Girucis de Girucie* 1755 Švnc̄Kr_{II} 23 : avd. *Girūtis*; plg. *girià* ‘didelis miškas’.

² Renkant duomenis Lietuvių kalbos instituto Vardyno skyriuje kaupiamai istorinių vietovardžių kortelėms stengiamasi kaupti dėmesį į tai, ar istoriniame dokumente šalia gyvenvietės pavadinimo nėra bendrašaknio asmenvardžio. Jei toks yra, jis užrašomas šalia oikonimo.

³ Bendriniai žodžiai ir jų reikšmės nurodomos iš LKŽe.

Keñsiai k. Sk: *Matyasz Kiamfas de Kiemfow* 1649 ŽgKr 11 : avd. **Keñsis* ar pan.; plg. *kémsas* ‘samanomis ar žole apžėlęs kelmas ar žemės kauburėlis, kešas’, dar plg. *kemsys* ‘mažo ūgio, bet storas žmogus, neūžauga’. Toponimikos tyrimuose jis laikomas ir asmenvardiniu (Bartkutė 2008: 31), ir apeliatyviniu (Endzelytė 2005: 44).

**Linkos* k. Lkm: *Adamus Linka de Linki* 1750 LkmKr_{II} 10 : avd. *Linka*; plg. *linka* ‘žemesnė vieta, įdubimas, dauba, lenkė’.

Molýkai k. Ml: *Adam Malik de Maliki* 1755 TvrKr_I 2, *Mariannæ Malikowna de Maliki* 1777 TvrKr_I 151 : avd. **Molýkas* ar pan.; plg. *mólis* ‘rusva žemė, tasi (kai drėgna), vartojama statyboms, keramikos dirbiniams, lipdybai ir pan.’

Pušýnai k. Mnd: *Stephani Pufzynas de Pufzynu*, *Gaspar Pufzynas de Pufzynu* 1681 MltKr 1, *Stanislau[m] Pufzynis de Pufzynu* 1682 MltJn 2, *Ioannis Pufzynis de Pufzyni* 1683 MltKr 3, *Eua Pufzynienia de Pufzynu* 1684 MltKr 8, *Iozeph[us] Pufzynas de Pufzynu* 1684 MltKr 10, *Kasprum Sosnowski⁴ de Pufzyn[...]* 1684 MltJn 3, *Ioannis Pufzynas de Pufzynu* 1685 MltKr 13, *Pauli Pufzynas de Pufzynu* 1689 MltKr 30 (Garliauskas 2004: 67, 139, 70, 77, 79, 141, 84, 106) : avd. *Pušýnas*; plg. *pušýnas* ‘pušų miškas’.

Trakėliai k. Svrk: *Iosephg Trakielis de Trakiele* 1748 ŠvnčJn 20 : avd. *Trakėlis*; plg. *trakėlis* : *trākas* ‘aukšta, sausa pieva, apaugusi retais krūmais bei medžiais, miško aikštelė; iškirsta ar išdegusi miško vieta, skynimas; miško (kartais ir lauko) kelias ar takas’.

**Upelninkai* k. On: *Vpelnicas de Vpolniki* 1734 OnKr 116 : avd. **Upelninkas*; plg. *upėlis* ‘maža upė’.

Žvỹriai k. Tvr: *Georgio Zwirinis de Zwiry* 1755 TvrKr_I 4 : avd. **Žvỹris*, **Žvỹrius*; plg. *žvỹrius* ‘žemė, dirva, kurioje daug gargždo’.

Iš peržiūrėtų istorinių užrašymų matyti, kad daugelis galimų sieti su gyvūnų pavadinimais oikonimų taip pat yra asmenvardinės kilmės, nes greta jų užrašyti ir bendrašakniai (bendrakamieniai) asmenvardžiai.

**Apuokai* k. Dgl: *Casimirus Apuokas de Apuoki* 1685–1731 DglJn 207 : avd. *Apúokas*; plg. *apúokas* ‘toks pelėdų šeimos paukštis’, dar plg. šio apeliatyvo reikšmę ‘prk. pusgalvis, žioplis, kvailys’.

Aveliškės k. Mnd: *dorotha Aueniela de Auiely* 1689 MltKr 30 (Garliauskas 2004: 107) : avd. *Avėlis*, *Avelýs*; plg. *avėlė* ‘avis’, dar plg. šio žodžio reikšmę ‘prk. apie romų, negudrų žmogų’.

Čivýliai k. Sug: *Catharina Cziuilicie de Czyuiliu* 1690 MltKr 37 (Garliauskas 2004: 117) : avd. *Čivýlis*; plg. *čivýlis* ‘kikilių šeimos paukštis (*Carduelis cannabina*)’, dar plg. šio apeliatyvo reikšmę ‘prk. apie smulkų, silpną žmogelį’.

⁴ Akivaizdu, kas šis asmenvardis išverstas iš liet. *Pušýnas*, todėl pvd. *Sasnáuskas*, *Sasnaũskas* Mlt (žr. LPŽ II 680) neabejotinai yra leksinio slavavimo padarinys.

Gaidžiai k. Čln: *Marianna Geydzenia de Geydziu* 1683 MltKr 7 (Garliauskas 2004: 75) : avd. *Gaidys*; plg. *gaidys* 'naminis paukštis, vištų patinas (*Gallus gallinaceus*)', dar plg. šio žodžio reikšmės 'prk. menkas, silpnas žmogus ar daiktas; prk. priešgina, peštukas'.

**Gaidžiai* k. On: *Gaidziowa de Gaydzie* 1690 OnKr 8, *Simon Gaydis de Gaydzie* 1692 OnKr 26, *Sophia Gaydienia de Gaydzie* 1702 OnKr 53 : avd. *Gaidys*; plg. *gaidys*.

Garniai k. Ck: *Zofia Garnicia de Garnie* 1749 ŠvnčKr_I 1, *Sophia Garnicie de Garny* 1750 ŠvnčKr_I 16, *Martinuf Garnis de Garniow* 1751 ŠvnčKr_I 14, *Rosalia Garniowa de Garnie* 1756, 1757 ŠvnčKr_{II} 48, 54, *Magdalena Garniowa de Gornie* 1758 ŠvnčKr_{II} 86 : avd. *Garnys*; plg. *garnys* 'į gandrą panašus, bet smulkesnis paukštis smailia galva, ilgu snapu ir kaklu, ilgomis kojomis (*Ardea*); gandra, gužas (*Ciconia*)'.

Gervėlės k. DglšN: *Agatha Girwelowna de Girvele* 1771 DglšKr_{II} 42 : avd. *Gervėlė*; plg. *gervėlė* : *gervė* 'didelis, ilgu snapu ir ilgomis kojomis pelkių paukštis (*Grus grus*)'.

Katiniškė of., *Katiniškis* k. Sld: *Andrea Katiniszki de Kateniszki* 1764 LkmKr_{III} 31 : avd. **Katiniškis*; plg. *kātinās* 'kačių patinas'. Šiuo atveju istoriniai duomenys leidžia ne tik nustatyti tikrąją kilmę, bet ir patikslinti du dalykus: 1) oficialioji oikonimo forma yra netiksli, nes iš gyvosios kalbos tiek tarpukariu, tiek vėliau užrašytas tik vardas *Katiniškis*, sutampantis su paliudytu istoriniu asmenvardžiu **Katiniškis*; 2) darybiškai tai yra ne priesagos vedinys, o pirminis oikonimas, sudarytas iš avd. **Katiniškis*. Oikonimų darybos tyrimuose šis vardas laikomas priesaginiu, sudarytu iš avd. *Kātinās* (Razmukaitė 1998: 52).

Kėkštai k. Ddsl: *Casimiri Kiakfztas de Kiakfztj* 1719 DglšKr_I 40, *Casimirk Kieksztas de Kiekszty* 1725 DglšKr_I 61, *Iosephg Kieksztas de Kiekszty* 1774 TvrKr_I 151, *Christina Kiakxtowa de Kiakxty* 1755 TvrKr_I 3, *Josephus Kiaksztas de Kiakszty* 1792 TvrKr_{II} 78 : avd. *Kėkštas*; plg. *kėkštas* 'žvirblinių būrio miško paukštis'.

Kiškiai k. Lkm: *Francisci Kiskis Kiszki* 1772 LkmKr_{III} 87, *Thoma Kiskisz Kiszkie* 1775 LkmKr_{III} 107, *Cristina Kifzkiowna Kifzkie* 1777 LkmKr_{III} 116, *Jacobi Kiskis Kiszkie* 1781 LkmKr_{III} 131, *Theresia Kiszkiowa Kiszkie* 1779 LkmKr_{III} 124 : avd. *Kiškis*; plg. *kiškis* 'graužikų šeimos laukinis gyvulėlis, zuikis (*Lepus*)'.

**Paršiukai* k. Mlt: *Zophia Parfzுகienia de Parfzuku* 1683 MltKr 5 (Garliauskas 2004: 73) : avd. *Paršiukas*; plg. *paršiukas* 'kiaulių jauniklis'.

Vānagiškės k. Mnd: *Zophia Vanagienia de Vanagi* 1683 MltKr 2, *Ioannis Vanagas de Vanagi* 1686 MltKr 17 (Garliauskas 2004: 68, 88) : avd. *Vānagas*; plg. *vānagas* 'vanagų pošeimio rūšis, plėšrus paukštis trumpu lenktu snapu ir aštriais nagais', dar plg. šio apeliatyvo reikšmę 'prk. apie plėšrų, puolantį'. Ligšioliniuose tyrimuose taip pat laikomas išvestu iš asmenvardžio (Razmukaitė 1998: 63).

Várniškė k. Lkm: *Mathia Warna Warnifzki* 1781 LkmKr_{III} 132 : avd. *Várna*; plg. *várna* 'varnių šeimos paukštis pilkomis ir juodomis plunksnomis (*Corvus corone*)', dar plg. šio žodžio reikšmę 'prk. vėpla, žioplys, išsižiojėlis'. Asmenvardiniu oikonimas laikomas ir kitų tyrėjų (žr. Razmukaitė 1998: 56).

Veršiai k. Žg: *Matei Wersiałuytis de Wersiów* 1650 ŽgKr 7 : avd. *Veršys* ar pan., plg. *veřšis*, *veršys* 'karvės jauniklis; karvių patinas, veislinis bulius', dar plg. šio apeliatyvo reikšmę 'prk. apie niekam tikusį žmogų'. Kitų tyrėjų šis oikonimas aiškinamas nevienodai: nurodomos ir dvi oikonimo kilmės galimybės – asmenvardinės ir apeliatyvinės (Endzelytė 2005: 32) – ir tik viena – asmenvardinės (Bartkute 2008: 31).

Zuikos k. Ign: *Petri Zuyka de Zuyki* 1706 DglšKr_I 2 : avd. *Zuikà*; plg. *zuikis*, *zuikis* 'kiškis'.

Žukai k. Švnč: *Thomas Žuk Žuki* 1825 ŠvnčKr_{III} 50 : avd. *Žukas*, plg. *žukas* 'vabalas; juodvabalis'.

Iš asmenvardžių kilę ir daug oikonimų, kuriuos šiaip jau būtų galima gretinti su įvairiais apeliatyviniais asmenų pavadinimais. Visų pirma reikia išskirti „etnoniminius“ gyvenamųjų vietų vardus, nes motyvacijos požiūriu labai įtikimas atrodytų jų tiesioginis kilimas iš etnonimų. Tačiau iš tikrųjų čia pateikiami vardai kilę pagal modelį *oikonimas* ← *asmenvardis* ← *etnonimas*.

Gudėliai k. Ad: *Sophia Gudelowa de Gudele* 1659 AdKr_I 14, *Michael Gudian de Gudele* 1680 AdKr_I 73, *Nicolag Gudian de Gudele* 1681 AdKr_I 74 : avd. *Gudėlis*; plg. *gudėlis* : *gūdas* 'baltarusis (kartais lenkas ar rusas)'.

Gudėliai k. Sug: *Agnes Gudenia de Gudeliu* 1690 MltKr 37 (Garliauskas 2004: 117) : avd. *Gudėlis*; plg. *gudėlis* : *gūdas*.

Gudėliai k. Švnč: *Bartholomeo et Marianna Gudeleytis de Dudele* 1800 CkKr_{II} 28 : avd. *Gudėlis*; plg. *gudėlis* : *gūdas*.

**Gudiškė* k. On: *Evæ Gudiszkiowa de Gudifzki* 1692 OnKr 29 : avd. *Gudiškis*; plg. *gūdas*.

Kazōkai k. Luok: *Catharina Kozakicie de Kozaki* 1683 MltKr 3, *Christophoro Kozak de Kozaki* 1683 MltJn 3, *Stephani Kozak de Kozaki* 1687 MltKr 19, *Andreas Kozakas, Isiodoro Kozak de Kozaki* 1689 MltJn 10 (Garliauskas 2004: 69, 140, 92, 149) : avd. *Kazōkas*; plg. *kazōkas* 'Rusijoje nuo XVIII amžiaus – karių luomo žmogus, kilęs iš Dono, Kubanės, Tereko, Orenburgo ir kitų karinių sričių, už lengvatinių naudojimąsi žeme įpareigotas tarnauti kariuomenėje arba tarnaujantis joje raiteliu'.

Žydėliai k. Ign: *Andrea et Agata Zydelis de Zydele* 1799 CkKr_{II} 26 : avd. *Žydėlis*; plg. *žydėlis* : *žydas* 'žydų tautybės žmogus'.

Tik vienokios – asmenvardinės – kilmės laikytini ir oikonimai, šalia kurių lietuvių kalboje yra įvairių kitokių bendrašaknių bendrinių asmenų pavadinimų, nurodančių profesiją, būdo bruožus, fizines ypatybes, socialinę padėtį ir pan.

Bandōriai k. Žg: *Antonj Bondar de Bondar* 1650 ŽgKr 5 : avd. **Bandōrius*; plg. *bandōrius* 'kubilius'. Kitų tyrėjų darbuose šis kaimo vardas taip pat laikomas tik asmenvardiniu (Endzelytė 2005: 39; Bartkutė 2008: 31).

**Bubeliai* k. Švnč: *Mariana Bubelowna de Bubelow* 1750 ŠvnčKr_I 17, *Martini Bubelis de Villa Bubele* 1755 ŠvnčKr_{II} 30, *Magdalena Bubelowa de Bubele* 1757 ŠvnčKr_{II} 63 : avd. *Bùbelis*; plg. *bùbelis* 'trobelninkas, kampininkas, mažažemis'.

Burbos k. Švnčl: *Francisco Burba de Burby* 1743 ŠvnčJn 3, *Petrus Burba de Burby* 1746 ŠvnčJn 13, *Georgij Burba de Burby* 1751 ŠvnčKr_I 13, *Georgius Burba de Burby* 1751 ŠvnčKr_I 14, *Thomas Burba de Burby* 1752 ŠvnčKr_I 28, *Anna Burbowa de Villa Burby* 1755 ŠvnčKr_{II} 23, *Simon Burba de Villa Burby* 1756 ŠvnčKr_{II} 40; *Georgius Burba de Villa Burby* 1756 ŠvnčKr_{II} 38 : avd. *Bùrba*; plg. *bùrba* 'kas daug kalba, burba'.

Činčikos k. Švnč: *Georgium Czynczyk de Czynczyki* 1745 ŠvnčJn 11, *Michael Czynczyk de Czynczyki* 1749 ŠvnčKr_I 2, *Casimirus Czynczyk Z Czynczykow* 1750 ŠvnčKr_I 8, *Mariana Činčiukowa de Činčiuki* 1750 ŠvnčKr_I 16, *Casimirus Czynczyk de Czynczyki* 1755 ŠvnčKr_{II} 23, *Martinus Czynczyk de Villa Czynczyki* 1758 ŠvnčKr_{II} 72, *Martin... et Criftina Cincika de Cincików* 1792 CkKr_{III} 5 : avd. *Činčikas*; plg. *činčikas*, -ė 'kas činčija, šykštauja, šykštuolis'.

**Derviniai* k. Tvr: *Sophia derwinowna de derwini* 1755 TvrKr_I 4 : avd. *Dervinis*; plg. *dervinis* : *dervà* 'pliauska skaloms skelti; skala, plėša, šakalys; pušies ar eglės kelmas, iš kurio degamas degutas; degutas'.

Dimbėliai k. Ck: *Eliæ Dybelis de Dybele* 1713 DglšKr_I 25, *Nicolaus Dimbelis de Dimbeli* 1755 TvrKr_I 2; *Chritophorus Dimbelis de Dimbeli* 1755 TvrKr_I 7, *Marianna Dembelowa de Dembele* 1768 TvrKr_I 110, *Catharina Dymbelowna de Dymbele* 1774 TvrKr_I 151 : avd. *Dimbēlis*; plg. *dimbēlis* : *dimba* 'kas labai aukštas ir plonas, tysla; kas dimbinėja, dilba'.

Drùskiai k. Vdn: *Zophia Druskienia de Drusku* 1691 MltKr 40, 1692 MltKr 44 (Garliauskas 2004: 124, 133) : avd. *Drùskis*; plg. *drùskis* 'kas mėgsta sūriai valgyti'.

Eglýniškė k. Vdš: *Marting Aglinis de Agliniszki* 1706 DglšKr_I 3, *Marting Eglinis de Egliniszki* 1707 DglšKr_I 4, *Casimirg Eglinis de Eglini* 1707 DglšKr_I 5. Remiantis istoriniais duomenimis galima teigti, kad tikroji šio oikonimo forma yra *Egliniškė*, kilusi iš avd. *Eglinis*. Plg. *eglinis* 'gyvenantis prie eglų, eglynuose'. Ligšioliniuose tyrimuose vardas laikytas priesagos vediniu iš liet. *eglynas* (Razmukaitė 1998: 20).

Geležniškai k. Čln: *Georgius Geleznikas de Gelezniku* 1691 MltKr 42 (Garliauskas 2004: 127) : avd. **Geležniškas* (dial. **Geležnỹkas*); plg. *geležninkas* 'geležies pardavėjas, geležius'.

Gramantiškė k. Rim: *Xtophori Gramuntas de Gramunty* 1707 DglšKr_I 8 : avd. *Grāmantas*, **Gramañtas*; plg. *gramañtas* 'dičkis, nedailus žmogus, griaumedis'. Asmenvardiniu jis laikomas ir kitų tyrėjų (žr. Razmukaitė 1998: 52).

Gražūliai k. Švnč: *Christophorg Grazulis de Grazule* 1744 ŠvnčJn 9, *Michaelis et Cristinæ Grazulow de Villa Grazuli* 1753 ŠvnčKr_I 33 : avd. *Gražūlis*; plg. *gražūlis* ‘gražuolis, puošnius’.

Juodagalviai || *Juodagaliai* k. Ml: *Matthias Jodagalwis de Jodagalwie* 1751 ŠvnčKr_I 14, *Laurentig Jodogalis de Jodgale* 1756 TvrKr_I 12, *Mathias Jodagalwis de Jodagalwi* 1762 TvrKr_I 63, *Agnes Jodagalowa de Jodogale* 1762 TvrKr_I 57, *Sthani Jodogalis de Jodogale* 1768 TvrKr_I 112, *Anafthasia Jodegalwicia de Jodegalgwie* 1774 TvrKr_I 151 : avd. *Juodagalvois*, **Juodagalvys* ir **Juodagalīs*, **Juodagalys*; plg. *juodagalvois*, *juodagalvois* ‘su juoda galva’ ir *júodas*, *gālas*.

Káiros (= **Kairiai*?) k. Pst: *Agatha Keyrowa de Koyry* 1774 TvrKr_I 153 : avd. *Káira*, *Kairys*; plg. *kaĩras*, -à ‘kairėje pusėje esantis’, *kairys* ‘kas viską dirba kaire ranka, kairiarankis; kairėje pusėje esantis’.

Kavōliai k. PnmR: *Catharina Kowalowa de Kowale* 1690 OnKr 13 : avd. *Kavōlis*, *Kavōlius*; plg. *kavōlis*, *kavōlius* ‘kalvis’.

Kirkūčiai k. Švnč: *Magdalenæ Kierkuciowa de Kierkucie* 1749 ŠvnčKr_I 5, *Sophia Kyrkućiowna de Kyrkućie* 1751 ŠvnčKr_I 14, *Christophorus Kirkucis de Kirkucie* 1758 ŠvnčKr_{II} 76 : avd. *Kirkūtis*; plg. *kirkūtis* : *kirkė*, *kiškė* ‘liesas žmogus ar gyvulys’.

Kirmėliškis k. Jdp: *Gaspari Kirmielus de Kirmiele* 1691 OnKr 24 : avd. *Kirmėlius*; plg. *kirmėlius* ‘kirmėlių, gyvačių rinkėjas, gaudytojas; burtininkas, žavėtojas, gyvatininkas; keiksmazodis’. Lig šiol šis oikonimas laikytas išvestu iš gyvūno pavadinimo *kirmėlė* ‘gyvatė’ (žr. Razmukaitė 1998: 22).

Klausūčiai k. Smrg: *Georgius Kławsuc de Kławsucie* 1758 ŠvnčKr_{II} 78 : avd. **Klausūtis*; plg. *klausūtis* ‘kas turi gerą klausą’.

Kliūkai k. Tvr: *Christophorum Kluk de Kluki* 1746 ŠvnčJn 12 : avd. *Kliūkas*; plg. *kliūkas* ‘nepaslankus, ištižęs ir menko proto žmogus, aplamis, avigalvis, kliukis’, dar plg. *kliūkis* ‘kas daug kalba, plepys; apykvailis žmogus’.

Kraujėliai k. Mnd: *Andreæ Krouielis de Kreuielu* 1684 MltKr 8 (Garliauskas 2004: 77) : avd. *Kraujėlis*; plg. *kraujėlis* ‘žmogus, užkalbėjimu sustabdantis kraujo tekėjimą’.

Kūksos k. Ddsl: *Helena Kuksowa de Kuksy* 1755 TvrKr_I 4 : avd. *Kuksà*; plg. *kuksà* ‘menkas, silpnas, sulinkęs žmogus; mažas storas žmogus ar gyvulys; kas kuksi, žagsi; kas kuksi, nuolat klausia „ką“ (dial. „kų?“)’.

**Kulbiškė* k. Dglš: *Anna Kulbacka ex Villa Kulbiszki* 1736 DglšKr_I 100 : avd. *Kūlbis*, *Kulbys*; plg. *kūlbis*, -ė ‘šlubis’.

Kūpriai k. Lkm: *Catarina Kuprowa de Kuprany* 1761 LkmKr_{III} 9, *Catarina Kuprowa de Kupry* 1766 LkmKr_{III} 49, *Simonis Kuprys Kupry* 1783 LkmKr_{III} 143 : avd. *Kūpris*; plg. *kūpris*, *kūprius* ‘kas su kupra, kuprotas’.

Kvykliai k. Ut: *Gaspar Kuiklis de Kuikliu* 1683 MltKr 5 (Garliauskas 2004: 72) : avd. *Kvyklys*; plg. *kvyklys* ‘kas kvykia; prk. rėksnys, išverstagerklis’.

Lepšiai k. Ck: *Lucia Lapszowna de Lapszy* 1804 CkKr_{III} 36 : avd. *Lepšys*, **Lėpšis*; plg. *lėpšis* ‘ištižėlis, liurbis’.

Liliškės k. Sk: *Piotrz Lilis de Lile* 1651 ŽgKr 8 : avd. *Lilis, Lilỹs*; plg. *lilius* 'kas daug kalba, tauškia, plepūnas'. Asmenvardiniu šis oikonimas laikomas ir kitų tyrėjų (žr. Endzelytė 2005: 56; Bartkutė 2008: 36).

Mainėivos k. Jdp: *Paulus Mayneywa de Moneywy* 1690 OnKr 14, *Catharina Mayneywowna de Moneywy* 1693 OnKr 19, *Ewa Mayneywowa de Mayneywy* 1701 OnKr 49, *Martius Mayneywa de Mayneywy* 1703 OnKr 57 : avd. **Mainėiva*; plg. *mainėiva* 'mainininkas'.

Mažėliai k. Kz: *Alexandri Maželis de Maziele* 1689 OnKr 1 : avd. *Mažėlis*; plg. *mažėlis* : *māžis* 'mažas vaikas, žmogus, gyvulus'.

Melninkai k. Ign: *Joānes Mielnik de Mielniki* 1756 TvrKr_I 11, *Marianna Mielnikowa de Mielniki* 1768 TvrKr_I 110 : avd. *Mėlninkas*; plg. *mėlninkas* 'malūnininkas'.

Melninkai k. Str: *Martha Melnikowna de villa Melniki* 1755 ŠvnčKr_{II} 31, 36 : avd. *Mėlninkas*; plg. *mėlninkas*.

Memėliškė k. Sr: *Anna Memelowa de Memelifzki* 1752 ŠvnčKr_I 53 : avd. **Memėlis*; plg. *mėmėlis, mėmėlis* 'tylus, lėtas, mažakalbis žmogus, nevykėlis, žioplis, užaušėlis; kas neaiškiai kalba, memeliuoja, memeklis'. Asmenvardinis šio kaimo vardo darybos pamatas nurodomas ir kitų tyrėjų (žr. Razmukaitė 1998: 53).

Munčėliai (= b. k. *Mančėliai*?) k. Švnč: *Martinus Mączelewicz de Mączele* 1750 ŠvnčKr_I 17, *Christophorus Mączelewicz de Mączele* 1751 ŠvnčKr_I 13, *Martinus Mączelewicz de Mączele* 1755 ŠvnčKr_{II} 26, *Martinus Munczelis de Munczele* 1756 ŠvnčKr_{II} 51, *Josephus Mączelis de Mączele* 1757 ŠvnčKr_{II} 59, *Martinus Munczelis de Villa Munczele* 1759 ŠvnčKr_{II} 93 : avd. *Mančėlis* (dial. *Munčėlis*); plg. *mančėlis* : *mančius* 'kas turi daug mantos, turtuolis'.

Pagireikos k. Švnč: *Anna Pagirejko de Villa Pagirejki* 1758 ŠvnčKr_{II} 91 : avd. **Pagireika*; plg. *pagirėika* 'pagyrūnas'.

Pelėniai k. Lkm: *Mathja Pelenis de Pelenje* 1745, *Michael Pelenis de Villa Pelenie* 1746, *Petrij Pelenis de Pelenie* 1746 LkmKr_{II} 22, *Jacobus Pelenis de Pelenie* 1747 LkmKr_{II} 24, *Mathia Pelenis de Pelenie* 1748 LkmKr_{II} 28, *Nicolai Pelenis de Pelenie* 1749 LkmKr_{II} 31, *Petri Pelenis de Pelenie* 1750 LkmKr_{II} 35, *Anna Peleniowa* 1752 LkmKr_{II} 40, *Martini Pelenis de Pelenie* 1754 LkmKr_{II} 47, *Martini et Catarina Peleniowie de Pelenie* 1759 LkmKr_{II} 66, *Jacobi Pelenis, Joannes Pelenis de Pelenie* 1763 LkmKr_{III} 22, *Simonis Pelenis de Pelenie* 1774 LkmKr_{III} 104 : avd. *Pelėnis*; plg. *pelėnis* 'kas darbuojasi virtuvėje prie peleno; išsipelenavęs žmogus; apskretėlis, nevaleika'.

Pliáuškės k. Švnčl: *Josephq Pleufzkie de Pleufzkie* 1743 ŠvnčJn 5, *Chriřtophoro Pleufzkie de Ploufzki* 1744 ŠvnčJn 10, *Georgium Ploufzki de Ploufzki* 1745 ŠvnčJn 10; *Chriřtophori Ploufzki de Ploufzkie* 1749 ŠvnčKr_I 1, *Joseph... Plowsko de Plowski* 1749 ŠvnčKr_I 5, *Iosephi Plawszka de Plawszki* 1750 ŠvnčKr_I 17, *Anastasia Plawszka de Plawszki* 1751 ŠvnčKr_I 14, *Christophorus Ploufzka de Ploufzkie* 1753 ŠvnčKr_I 34, *Anastazia Ploufzka de villa Ploufzki* 1755 ŠvnčKr_{II} 27, *Josephus*

Plowfzkie de Plowfzkie 1755 ŠvnčKr_{II} 30, *Josephi et Annæ Plowfzkiow de Villa Plowfzkie* 1756 ŠvnčKr_{II} 46 : avd. *Pliauške*, **Pliauška*, **Pliauškis*; plg. *pliauškỹs*, -ė 'kas pliauškia, niekus šneka, plepa'.

Ráišiai k. Jdp: *Magdalena Rayszenia de Rayszy* 1701 OnKr 51, *Catharina Rayszowa de Rayszy* 1702 OnKr 51, *Elifabet Rayszenia de Rayszy* 1704 OnKr 60 : avd. *Ráišis*; plg. *ráišis* 'kas raišas, šlubas, šlubis'.

Rekėčiai k. Dglš: *Catharina Rakaciowa de Rakiecie* 1706 DglšKr_I 3, *Joannes Rakiecius de Rakiecie* 1707 DglšKr_I 4, *Agatha Rekieciewa de Rekiecie* 1802 CkKr_{III} 26 : avd. **Rekėčius*; plg. *rekėtis* 'pikčiurna, nesugyvenamas žmogus'.

**Ribokai* k. DglšN: *Francisci Rybak de Rybaki* 1765 DglšKr_{II} 9 : avd. *Ribōkas*; plg. *ribōkas* 'žvejys, žuvautojas'.

**Skinderiške* k. Švnč: *Rosalia Skinderowna, Mathias Skinder de Skinderyfzki* 1748 ŠvnčJn 20 : avd. *Skinderis*; plg. *skindėrius* 'kas nuplyšęs, nudriskęs'.

**Šiaudiniai* k. DglšN: *Christophorus Szaudinis de Szaudinie* 1765 DglšKr_{II} 5, *Georgij et Mariannæ Szaudiniow De Szaudinie* 1790 CkKr_{III} 2, *Catarina Siawdzinowa de Siawdziniów* 1792 CkKr_{III} 6, *Matheo et Magdalena Szewdynis* 1792 CkKr_{III} 7 : avd. *Šiaudinis*; plg. *šiaudinis* : *šiaudai* 'iškultų javų stiebų masė; prk. apie niekam tikusį žmogų'.

Šiūlgos vs. Tvr: *Petrus Szulga de Szulgi* 1755 TvrKr_I 1, *Catharina Szulgowa de Szulgi* 1756 TvrKr_I 10, *Georgius Szulga de Szulgi* 1768 TvrKr_I 105, *Catharina Szulgowa de Szulgi* 1774 TvrKr_I 153; *Mathia Szulga de Szulgi* 1792 TvrKr_{II} 77. Remiantis istoriniais užrašymais galima spėti, kad autentiška oikonimo forma yra *Šiūlgos*, kilusi iš avd. *Šiūlga*; plg. *šulgỹs* 'kairėje pusėje esantis, kairys; kairiarankis', rus. *шупьга* 'kairioji ranka' (Vasmer IV 485).

**Vaičiukai* k. Ck: z *Katarzyną Woyciukowną z Woyciukow* 1806 CkKr_{IV} 9, *Mateusz Woyciuk z Weyciuk* 1814 CkKr_{VI} 6 : avd. *Vaičiūkas*; plg. *vaičiūkas* : *vaitas* 'dvaro paskirtas baudžiauninkų prižiūrėtojas'.

**Veršiakiai* k. Švnč: *Martinus Werfzekis de Werfzeki* 1744 ŠvnčJn 7 : avd. *Veršiakis*, *Veršiakỹs*; plg. *veršiākis*, *veršiakỹs* 'kas didelėmis išverstomis akimis'.

**Valeikos* || **Valeikiške* k. Lkm: *Catarina Wałeykiowna de Wałeyki* 1768 LkmKr_{III} 60, *Michaelis Wałeyko Wałeykiszki* 1779 LkmKr_{III} 124 : avd. *Valeikà*; plg. *valėika* 'švarus, valyvas žmogus'.

Porą asmenvardinės kilmės oikonimų, neturint istorinių duomenų, būtų galima laikyti kilusiais iš augalų pavadinimų.

Lazinkos k. Ddsl: *Petrus Łazinka de Łazinki* 1768 TvrKr_I 106, *Catarina Łazinkowa de Łazinki* 1774 TvrKr_I 150 : avd. **Lazinka*; plg. brus. *лазина* 'žilvitis, karklas'⁵ (BRS 412).

⁵ Matyt, siejant su augalo pavadinimu, tarpukariu siūlyta vartoti sulietuvinta oikonimo forma *Karklīniai* (žr. VSV 40).

Tribėrėžiai k. Sug: *Zophia Tryberzenia de Tryberziu* 1685 MltKr 10, *Zophia Tryberzenia de Tryberzu* 1691 MltKr 42 (Garliauskas 2004: 80, 129) : avd. **Tribėrėžis*; plg. *trėys berėžai*.

Dar keli gyvenamųjų vietų vardai pagal bendruosius vietovardžių kilmės polinkius galėtų būti kilę iš įvairių kitų bendrinių žodžių, bet iš tikro yra asmenvardiniai.

Abùgaliai, Abugaliai k. Vdš: *Agtha Abugulowna de Abugule* 1764 DglšKr_{II} 1 : avd. **Abùgalis, *Abugalys*; plg. *abùgalis* ‘abiem galais’.

**Aviėzieniai* k. Tvr: *Gasparis Awizenis de Awizenie* 1774 m. TvrKr_I 151 : avd. *Aviėžiėnis*; plg. *aviėžiėnis* ‘aviėzeniojas, aviėjojys’.

**Barėiukai* k. Mlt: [...] *as barciukis de barciuku* 1689 MltKr 29 (Garliauskas 2004: 105) : avd. **Barėiukas*; plg. *barėiukas* : *barėià, barėiùs* ‘toks pakabinamas avilys bitėms, inkilas’.

**Varnalizdėžiai* k. Lkm: *Agatha Warnalizdowa de Warnalizdy* 1781 LkmKr_{III} 131 : avd. **Varnalizdis*; plg. *varnàlizdis, vàrnalizdis* ‘varnos lizdas’. Taigi semantikos (motyvacijos) požiūriu tai ‘Varnalizdėžių gyvenamoji vieta’, o ne ‘vieta, kur daug varnų lizdų’.

Žagarai k. Mnd: *Ioannes Zagaras de Zagar* 1685 MltKr 11 (Garliauskas 2004: 81) : avd. *Žāgaras*; plg. *žāgaras* ‘augalo plonas stiebas be lapų, stambas; be lapų šakutė (ppr. sausa), žabaras’.

Žagārė mst. Jnš: *Stefanus Žiogieruytis de Žagory* 1651 ŽgKr 8 : avd. *Žāgaras, Žagāris, Žagārius*; plg. *žāgaras*. Vienų toponimikos tyrėjų šis oikonimas laikomas tik apeliatyviniu (Vanagas 1996: 297–298; Bartkutė, 2008: 34), kitų nurodyta, kad darybos pamatas gali būti tiek bendrinis žodis, tiek asmenvardis (Endzelytė 2005: 47).

Tiksliai gyvenamųjų vietų vardų darybą ir kilmę galima nustatyti ir tada, kai yra istorinių bendrašaknių asmenvardžių, užrašytų toje pačioje parapijoje, tuo pačiu metu, bet ne tame pačiame tiriamuoju oikonimu įvardytame kaime. Dažnai tie kaimai yra visai netoli vienas nuo kito, tačiau ir kitais atvejais buvimas toje pačioje parapijoje vertintinas kaip patikimas kriterijus.

Gaurėliai k. Ign: *Uladyflaj Gaurialis de Afelnieny*⁶ 1746 LkmKr_{II} 23 : avd. *Gaurėlis*; plg. *gaurėlis* : *gaurys* ‘kas gauruotas; kas niekus kalba’. Pavardė *Gaurėlis* žinoma tik apie Kelmę ir Kurtuvėnus (LPŽ I 633).

Grikiapelė k. Lkm: *Grikopelicia de Polusze*⁷ 1752 LkmKr_{II} 41 : avd. *Grikiapelis*; plg. *grikiapelė* ‘raudonas su juodais taškeliais vabalėlis, Dievo karvutė, barbuškėlė’. Dabartinių pavardžių paplitimo duomenys rodo, kad avd. *Grikepelis* (= *Grikiapelis*) paplitusi tik apie Uteną ir Daugailius (LPŽ I 715).

⁶ Kaimo **Asalnėnai* šiuo metu nėra, jis turėjo būti prie Asalnų ežero.

⁷ Atstumas nuo Grikiapelės iki Palūšės yra tik apie 6 km.

**Gudeliškis* (← *de Gudelizski* 1770 LkmKr_{III} 76) k. Lkm: *Eva Gudelowna de Połusze* 1770 LkmKr_{III} 77 : avd. *Gudėlis*; plg. *gudėlis* : *gūdas*. Pavardė *Gudėlis* paplitusi Rytų Lietuvoje, bet Linkmenų valsčiuje neužrašyta (LPŽ I 736).

**Kalviai* || **Kalviškė* (← *de Kalwiszki* 1758 LkmKr_{II} 61, *de Kowale* 1769 LkmKr_{III} 64, *de Kalwi* 1770 LkmKr_{III} 76) k. Lkm: *Martha Kalwicia de Kirdeyki* 1755 LkmKr_{II} 48, *Rossa Kowalewska de Assak* 1769 LkmKr_{III} 69, *Marianna Kalwiowna de Antaprudzie* 1770 LkmKr_{III} 79, *Stanislaus Kowalewski Mazuryszki* 1778 LkmKr_{III} 119 : avd. *Kálvis*; plg. *kálvis* 'kas verčiasi metalo kalimo amatu'. Pavardė *Kálvis* paplitusi tik vakarų Lietuvoje – apie Klaipėdą, Karteną, Pagėgius, Palangą, Šilutę (LPŽ I 902).

Kaūkiškė k. Lkm: *Elisabeta Kawkutowna de Lyngmiany*⁸ 1763 LkmKr_{III} 19 : avd. *Kaūkas*; plg. *kaūkas* 'turtus nešanti namų dvasia, aitvaras; persenęs, sudžiūvęs, susivėlusiais plaukais žmogus; senoviškas prietaringas žmogus'. Kitų tyrėjų oikonimas taip pat vedamas tik iš avd. *Kaūkas* (žr. Razmukaitė 1998: 52).

Mėdinis k. Lkm: *Agatha Miedinowna Meirany* 1776 LkmKr_{III} 116, *Agatha Miedinowna Lamiesta*⁹ 1779 LkmKr_{III} 125 : avd. **Mėdinis* ar pan.; plg. *mėdinis*, -à 'miškinis, laukinis'. Pavardės **Mėdinis* LPŽ nėra.

Pipiriškė k. Ign: *Stephanum Pipiras de Pakratonie*¹⁰ 1741 LkmJn 2 : avd. *Pipìras*; plg. *pipìras* 'prk. apie mažo ūgio žmogų'. Pavardė *Pipìras* fiksuota ir Ignalinos apylinkėse (LPŽ II 461). Kiti tyrėjai šį oikonimą taip pat laiko asmenvardiniu (žr. Razmukaitė 1998: 54).

Prūsokiškės k. Sld: *Barbara Pruszkiewiczowa in Suis bonis Drobiszki*¹¹ 1748 LkmKr_{II} 30 : avd. **Prūsōkas*; plg. *prūsōkas* 'buvusios Rytų Prūsijos, Klaipėdos krašto gyventojas, vokietis; liuteronas', dar plg. *prūsōkas* 'taronų būrio vabzdys, rudasis tarakonas (*Blattella*)'. Pavardės **Prūsōkas* LPŽ nėra. Kitų tyrėjų oikonimo pamatiniu žodžiu taip pat nurodomas asmenvardis, bet šalia pateikiamas ir apeliatyvas *prūsōkas* (žr. Razmukaitė 1998: 61).

Ryliškės k. Sld: *Laurentium Ryliszkis de Gatakiemie*¹² 1756 LkmJn 15, *Andreas Ryliszkis de Gianakalnie*¹³ 1756 LkmJn 16 : avd. *Rýliškis*, *Rýliškis*; plg. *rylà* 'kas rėkia, tuščiai kalba'. Šiose apylinkėse taip pat paplitusios ir abi pavardės (LPŽ II 607). Oikonimas laikomas priesagos *-iškės* vediniu iš avd. *Rylà* (Razmukaitė 1998: 61), bet istoriniai duomenys rodo, kad tai veikiausiai galūninis darinys.

⁸ Atstumas nuo Kaukiškės iki Linkmenų yra tik apie 4,5 km.

⁹ Atstumas nuo Medinų iki Lamėsto yra tik apie 4,5 km.

¹⁰ Atstumas nuo Pipiriškės iki Pakretuonės yra tik apie 5 km.

¹¹ Atstumas nuo Prūsokiškių iki Drobiškio yra tik apie 1 km. Šie kaimai ribojasi.

¹² Atstumas nuo Ryliškių iki Gatakiemio yra tik apie 6,5 km.

¹³ Atstumas nuo Ryliškių iki Geniakalnio yra tik apie 5 km.

Šárkiai k. Sld: *Anna Szarkicia Maruszkienie de Untołksnie*¹⁴ 1756 LkmKr_{II} 54 : avd. Šárkis; plg. šárka 'varnų šeimos paukštis su baltomis plunksnomis sparnuose (*Pica pica*); dar plg. reikšmes 'prk. apie plepią moterį; prk. apie liesą, ploną padarą'. Pavardė Šárkis užrašyta gana artimose – Utenos ir Vyžuonų – apylinkėse (LPŽ II 890).

Šiliniškės k. Lkm: *Catarina Szylinowa de Lyngmiany*¹⁵ 1758 LkmKr_{II} 63 : avd. Šilinis; plg. šilinis 'kas šiluose, šile gyvena'. Pavardė Šilinis Linkmenų valsčiuje nėra užfiksuota (LPŽ II 927). Šis kaimo vardas kitų tyrėjų taip pat laikomas asmenvardiniu (žr. Razmukaitė 1998: 63).

Vėžiškės k. Sld: *Lucia Wieszowna de Antalamiestie*¹⁶ 1769 LkmKr_{III} 67, *Barbara Wieszowna de Alzutany*¹⁷ 1769 LkmKr_{III} 67 : avd. Vėžys; plg. vėžys 'šarvuotas dešimtkojų būrio vėžiagyvis su žnyplėmis ties galva (*Astacus*)', dar plg. reikšmę 'prk. priešgyna'. Pavardė Vėžys užrašyta iš artimų Kuktiškių ir Utenos valsčių (LPŽ II 1201).

Žvirbliškė k. Lkm: *Regina Zwirbliowa de Mineyszany*¹⁸ 1770 LkmKr_{III} 77 : avd. Žvirblis; plg. žvirblis 'kikilių šeimos sodybų, miestų nedidelis paukštis (*Passer*)', dar plg. reikšmę 'prk. apie mažą, silpną žmogų'. Linkmenų valsčiuje išlikusi ir pavardė Žvirblis (žr. LPŽ II 1354).

Pateikiant pluoštą asmenvardinės kilmės oikonimų neturima tikslo teigti, kad visi lietuvių gyvenamųjų vietų vardai, kurių darybą ir kilmę galima aiškinti dvejopai, yra kilę (sudaryti) iš asmenvardžių. Kita vertus, šie pavyzdžiai aiškiai parodo bendruosius polinkius.

IŠVADOS

1. Dvejopo, todėl ne visai tikslaus, daugelio oikonimų darybos ir kilmės aiškinimo galima išvengti ištyrus jų užrašymus istoriniuose dokumentuose.
2. Tiksliausiai darybą ir kilmę galima nustatyti tada, kai istoriniai duomenys rodo, jog toje pačioje tiriamuoju oikonimu įvardytoje gyvenvietėje buvo bendrašaknis ar bendrakamienis asmenvardis.
3. Esant istorinių bendrašaknių asmenvardžių, užrašytų toje pačioje parapijoje, tuo pačiu metu, bet ne toje pačioje oikonimu įvardytoje, o artimoje gyvenvietėje, gyvenamųjų vietų vardai taip pat laikytini asmenvardiniais.

¹⁴ Atstumas nuo Šarkių iki Antalksnės yra apie 11,5 km.

¹⁵ Atstumas nuo Šiliniškių iki Linkmenų yra apie 9 km.

¹⁶ Atstumas nuo Vėžiškių iki Antalamėstės yra tik apie 2 km.

¹⁷ Atstumas nuo Vėžiškių iki Alžutėnų yra tik apie 6 km.

¹⁸ Atstumas nuo Žvirbliškės iki Mineiškiemio yra apie 8,5 km.

Dėl kai kurių lietuvių oikonimų
darybos ir kilmės dvejojimo

4. Kai kurie oikonimai, kurių galimais pamatiniais (kilminiais) žodžiais toponimikos darbuose nurodomi asmenvardžiai ir bendriniai žodžiai arba tik bendriniai žodžiai, iš tikrųjų yra asmenvardiniai: *Eglýniškė* k. Vdš, *Keĩsiai* k. Sk, *Kirmėliškis* k. Jdp, *Prūsokiškės* k. Sld, *Veršiai* k. Žg, *Žagārė* mst. Jnš.
5. Išanalizuoti istoriniai duomenys leidžia teigti, kad esant įmanomai dvejopos – antroponiminės ir apeliatyvinės – oikonimų darybos ir kilmės galimybei, pirmenybė teiktina kildinimui iš asmenvardžių.
6. Tikslūs ir motyvuoti oikonimų darybos ir kilmės tyrimai negalimi be istorinės toponimikos ir antroponimikos duomenų, todėl juos būtina kaupti ir analizuoti.

SUTRUMPINIMAI

Ad – Adutiškis (Švenčionių r.)	Lkm – Liňkmenys (Ignalinos r.)
Al – Alytus	Luok – Luokesà (Molėtu r.)
avd. – asmenvardis	Lzd – Lazdijai
Brž – Biržai	Ml – Mielagėnai (Ignalinos r.)
Ck – Ceikiniai (Ignalinos r.)	Mlt – Molėtai
Čln – Čiulėnai (Molėtu r.)	Mnd – Mindūnai (Molėtu r.)
Ddsl – Didžiāsalis (Ignalinos r.)	Mrj – Marijampolė
Dgl – Daūgailiai (Utenos r.)	On – Ōnuškis (Rōkiškio r.)
Dglš – Daugėliškis (Ignalinos r.)	Pbs – Pabáiskas (Ukmergės r.)
DglšN – Naujasis Daugėliškis (Ignalinos r.)	Pkr – Pakruojis
Dl – Dėltuva (Ukmergės r.)	Pn – Panevėžys
dv. – dvaras	PnmR – Panemūnis (Rōkiškio r.)
Ign – Ignalinà	Prn – Priėnai
Jdp – Júodupė (Rōkiškio r.)	Ps – Pasvalys
Jnš – Jōniškis	Pst – Pāstovys (Baltarusija)
Jnšk – Joniškėlis (Pāsvalio r.)	Rim – Rimšė (Ignalinos r.)
Jon – Jonavà	Rk – Rōkiškis
Jrb – Jurbarkas	Sk – Skaistgirys (Jōniškio r.)
k. – kaimas	Slč – Salōčiai (Pāsvalio r.)
Kdn – Kėdainiai	Sld – Saldutiškis (Utenos r.)
Klm – Keĩmė	Smrg – Smurgainys (Baltarusija)
Klov – Klóvainiai (Pakruojo r.)	Sr – Sariai (Švenčionių r.)
Klp – Klaipėda	Str – Strūnaitis (Švenčionių r.)
Kp – Kūpiškis	Sug – Suginčiai (Molėtu r.)
Kri – Kriukai (Jōniškio r.)	Svrk – Svirkos (Švenčionių r.)
Krkn – Krekenavà (Pānevėžio r.)	Šk – Šakiai
Kš – Kaišiadorys	Šl – Šiauliai
Kz – Kazliškis (Rōkiškio r.)	Švnc – Švenčionys
Lgm – Lýgumai (Pakruojo r.)	Švnčl – Švenčionėliai (Švenčionių r.)

Tl – Telšiai	Vdš – Vidiškės (Ignalinos r.)
Tlpk – Tulpiakėmis (Ukmergės r.)	Vdšk – Vidiškiai (Ukmergės r.)
Trak – Trakai	Vrn – Varėna
Tvr – Tverėčius (Ignalinos r.)	vs. – viensėdis
Ut – Utena	Zr – Zarasai
V – Vilnius	Žg – Žagārė (Joniškio r.)
Vdn – Vidėniškiai (Molėtų r.)	Žl – Žėlva (Ukmergės r.)

ISTORINIAI ŠALTINIAI

AdKr_I: *Книга N1 о Родившихся Годушискаго РК Приходскаго Костела, съ 1655 Года по 1687.* Saugoma Adutiškio bažnyčios archyve.

AdKr_{II}: *Księga Metryk Chrzestnych Kościoła Parafialnego Hoduciskiego Od roku 1688. Obr~a 23° do roku 1699. Augusta 23°.* Saugoma Adutiškio bažnyčios archyve.

AdKr_{III}: *Księga Metryk Chrzestnych Kościoła Parafialnego Hoduciskiego Od roku 1760. Obr~a 5° do roku 1767. Marca 5° dnia.* Saugoma Adutiškio bažnyčios archyve.

AdMr: [*Adutiškio bažnyčios mirties metrikų knyga. Nuo 1720 m. balandžio mėn. 6 d. iki 1792 m. spalio mėn. 23 d.*]. Saugoma Adutiškio bažnyčios archyve.

CkKr_I: *Księga Metryk Chrzestnych Kościoła Parafialnego Święciańskiego od roku 1774. Apryla 17. do roku 1775. ocr~a 27.– przy filii Ciekińskiej.* Saugoma Ceikinių bažnyčios archyve.

CkKr_{II}: *Księga Metryk Chrzestnych Kościoła Filialnego Cieykinskiego Ochrzczonych z Parafj Święciańskiej Od roku 1790. Januar: 3 do roku 1804. Ocr~a.* Saugoma Ceikinių bažnyčios archyve.

CkKr_{III}: *Księga Metryk Chrzestnych Kościoła Filialnego Cieykinskiego Ochrzczonych z Parafj Dawgieliskiej. Od roku 1790. Januaryj 9 do roku 1804. Ocbra 11 dnia.* Saugoma Ceikinių bažnyčios archyve.

CkKr_{IV}: *Księga Metryk Chrzestnych Kościoła Filialnego Cieykinskiego Ochrzczonych z Parafj Święciańskiej od roku 1805. Januaryi 1. dnia do roku 1812. Apryla 22. dnia.* Saugoma Ceikinių bažnyčios archyve.

CkKr_V: *Księga Metryk Chrzestnych Kościoła Filialnego Cieykinskiego Ochrzczonych z Parafj Dawgieliskiej od roku 1805. Januaryi 1. dnia do roku 1813. Ocr~a 21 dnia.* Saugoma Ceikinių bažnyčios archyve.

CkKr_{VI}: *Księga Metryk Chrzestnych Kościoła Filialnego Cieykinskiego ochrzczonych z Parafj Święciańskiej od roku 1812. Maia 5. dnia do roku 1818. Ocbra 31. dnia.* Saugoma Ceikinių bažnyčios archyve.

CkKr_{VII}: *Księga Metryk Chrzestnych Kościoła Filialnego Cieykinskiego Ochrzczonych z Parafj Dawgieliskiej Od roku 1814. Stycznia 25° Do roku 1820. Ocr~a 19 dnia.* Saugoma Ceikinių bažnyčios archyve.

Dėl kai kurių lietuvių oikonimų
darybos ir kilmės dvejojumo

CkKr_{VIII}: *Księga Metryk Chrzestnych Kościoła Filialnego Cieykinskiego ochrzczonych z Paraffj Świącianskiej też i z Dawgieliskiej Od roku 1821. Stycznia 5° dnia – Do roku 1831 Sierpnia 15. dnia.* Saugoma Ceikinių bažnyčios archyve.

CkKr_{IX}: *Księga Metryk Chrzestnych z Paraffii Świącianskiej w Kościele filialnym Cieykinskim ochrzczonych w 1833. roku Sporządzona do roku 1835. Grudnia 8. dnia.* Saugoma Ceikinių bažnyčios archyve.

CkKr_X: *Księga Metryk Chrzestnych z Paraffii Dawgieliskiej w Kościele filialnym Cieykinskim ochrzczonych – w 1833. roku sporządzona.* Saugoma Ceikinių bažnyčios archyve.

CkKr_{XI}: *Księga Metryk Chrzestnych Kościoła Filialnego Cieykinskiego Parafij Świącianskiej 1835 Roku Sporządzona.* Saugoma Ceikinių bažnyčios archyve.

CkKr_{XII}: *Księga Metryk Chrzestnych Kościoła Filialnego Cieykinskiego Parafj Daugieliskiej 1835 Roku Sporządzona.* Saugoma Ceikinių bažnyčios archyve.

Dgl]n: *[Daugailių parapijos jungtvių metrių knyga. 1685–1731 m.]*. Saugoma Daugailių bažnyčios archyve.

DglšKr_I: *Księga Metryk Chrzestnych Kościoła Parafialnego Dawgieliskiego Od roku 1706. Januar~ 6°. Do roku 1737. Obr~a 20°.* LVIA F. 1329, Ap. 1, B. 1.

DglšKr_{II}: *Księga Metryk Chrzestnych Kościoła Parafialnego Dawgieliskiego Od roku 1764. Obr~a 10. dnia Do roku 1774. Januar~: 9 dnia.* LVIA F. 1329, Ap. 1, B. 8.

DglšKr_{III}: *Księga Metryk Chrzestnych Kościoła Parafialnego Dawgieliskiego Od roku 1774. Januar~. 16° Do roku 1790. Maia: 2°. dnia.* LVIA F. 1329, Ap. 1, B. 10.

Lkm]n: *Księga Metryk Ślubnych Kosciola Parafialnego Lyngmianskiego od roku 1740. Junii 3. dnia do Roku 1760. Novembra 9. dnia.* Saugoma Linkmenų bažnyčios archyve.

LkmKr_I: *Księga Metryk Chrzestnych Kosciola Parafialnego Lyngmianskiego od Roku 1708. Januaryi 10. dnia do Roku 1740 Apryla 24. dnia.* Saugoma Linkmenų bažnyčios archyve.

LkmKr_{II}: *Księga Metryk Chrzestnych Kosciola Parafialnego Lyngmianskiego od roku 1740. Maia 22. dnia do Roku 1760. Oktobra 24. dnia.* Saugoma Linkmenų bažnyčios archyve.

LkmKr_{III}: *Księga Metryk Chrzestnych Kosciola Parafialnego Lyngmiańskiego od Roku 1760. No- vembra 9. dnia do Roku 1790. Novembra 25. dnia.* Saugoma Linkmenų bažnyčios archyve.

Mlt]n: N^o1. *Księga Metryk zaślubnych Kościoła Parafialnego Malatskiego od Roku 1682. Ja- nuarii 13 do Roku 1691. Novembra zawiera Kart Numerowanych 14 oraz Metryk Numerowa- nych 121. – Garliauskas Vidas. XVII a. Molėtų bažnyčios krikšto ir santuokos metrių knyga.* Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2004, 137–154.

MltKr: N^o1. *Księga Metryk Chrzestnych Kościoła Parafialnego Malatskiego od Roku 1682. Januarii 13 do Roku 1692. Augusta zawiera Kart Numerowanych 45 oraz Metryk Numerowa- nych 661. – Garliauskas Vidas. XVII a. Molėtų bažnyčios krikšto ir santuokos metrių knyga.* Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2004, 65–136.

OnKr: [*Onušio RKB krikšto ir santuokos metrikų knyga. 1685–1740 m.*]. LVIA F. 1299, Ap. 1, B. 12.

ŠvnčJn: *Księga Metryk Slubnych Kościoła Parafialnego Swięciańskiego Od roku 1742. Julij: 13. Do roku 1748. Maia 12. dnia.* Saugoma Švenčionių bažnyčios archyve.

ŠvnčKr_I: *Księga Metryk Chrzestnych Kościoła Parafialnego Swięciańskiego Od roku 1749. Februar: 6. Do roku 1753. Marca 8. dnia.* Saugoma Švenčionių bažnyčios archyve.

ŠvnčKr_{II}: [*Švenčionių parapinės bažnyčios 1753–1759 m. krikšto metrikų knyga*]. Saugoma Švenčionių bažnyčios archyve.

ŠvnčKr_{III}: *Księga Metryk Chrzestnych Kościoła Parafialnego Swięciańskiego Od roku 1823. Marca 24. dnia Do roku 1827. Obra~ 26. dnia.* Saugoma Švenčionių bažnyčios archyve.

TvrKr_I: *Księga Metryk Chrzestnych Kościoła Parafialnego Twereckiego od roku 1755. Januar~: 1° do roku 1778. Apryla 1°.* LVIA F. 1332, Ap. 1, B. 2.

TvrKr_{II}: *Księga Metryk Chrzestnych Kościoła Parafialnego Twereckiego. Od roku 1778. Apryla 5°: do roku 1799 ocr~a 27°.* LVIA F. 1332, Ap. 1, B. 3.

ŽgKr: [*Žagarės RKB krikšto metrikų knyga. 1650–1654 m.*]. LVIA F. 1191, Ap. 1, B. 2.

LITERATŪRA IR ŠALTINIAI

Bartkutė Nerija 2008: *Joniškio rajono teritorijos toponimija: daryba ir raidos polinkiai. Daktaro disertacija.* Šiauliai: Vytauto Didžiojo universitetas, Šiaulių universitetas.

BRS – *Белорусско–русский словарь*, под редакцией Кондрата Кондратовича Крапивы. Москва: Государственное издательство иностранных и национальных словарей, 1962.

Endzelytė Renata 2005: *Šiaurės vidurio Lietuvos vietovardžiai. Daktaro disertacija.* Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas.

Garliauskas Vidas 2004: *XVII a. Molėtų bažnyčios krikšto ir santuokos metrikų knyga.* Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas.

LKŽe – *Lietuvių kalbos žodynas* (t. I–XX, 1941–2002): elektroninis variantas. Redaktorių kolegija: Gertrūda Naktinienė (vyr. redaktorė), Jonas Paulauskas, Ritutė Petrokienė, Vytautas Vitkauskas, Jolanta Zabarskaitė. – Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2005. Prieiga internete: www.lkz.lt.

LPŽ I–II – *Lietuvių pavardžių žodynas* 1–2, red. Aleksandras Vanagas. Vilnius: Mokslo, 1985–1989.

LVŽ I – Bilkis Laimutis, Maciejauskienė Vitalija, Razmukaitė Marija: *Lietuvos vietovardžių žodynas* 1. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2008.

Mickienė Ilona 2001: *Telšių rajono toponimų daryba. Daktaro disertacija.* Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas.

Dėl kai kurių lietuvių oikonimų
darybos ir kilmės dvejojumo

Razmukaitė Marija 1998: *Lietuvos priesaginiai oikonimai. Daktaro disertacija*. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, Vytauto Didžiojo universitetas.

Vanagas Aleksandras 1996: *Lietuvos miestų vardai*. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla.

Vasmer IV – Фасмер Макс. *Этимологический словарь русского языка 4*. Москва: Прогресс, 1973.

VSV – *Vilniaus srities vietovardžiai*. Vilnius, 1945 (korektūra).

Zinkevičius Zigmantas 2011: *Ukmergės rajono gyvenviečių vardynas. Pavadinimų kilmė*. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas.

On the Duality of Wordbuilding and Origin of Certain Lithuanian Oikonyms

SUMMARY

Several cases can be singled out in the larger-scope research studies of Lithuanian oikonymy (toponymy), where two potential base or original words behind the name of a settlement belonging to different lexical layers – appellatives and onyms, to be more precise – anthroponyms – are specified. Such words can usually be: 1) physiographic terms and personal names of the same root (stem) (*Šmōtiškiai* : pn. *Šmōtas* or *šmōtas* ‘area, parcel, plot of land’, *Miškiniai* : pn. *Miškinis* or *miškas*, *Valakai* : pn. *Valākas* or *valākas* ‘a parcel of land equal to around twenty dessiatines’; 2) plant names and personal names of the same root (stem) (*Žilvičiai* : pn. *Žilvītis* or *žilvītis*, *Baravėkai* : *baravėkas* or pn. *Baravėkas*, *Jovarai* : *jōvaras* or pn. *Jōvaras*; 3) names of animals and personal names of the same root (stem) (*Gerviniai* : *gėrvė* or pn. *Gėrvė*, *Kurāpkiai* : *kurapkā* or pn. *Kurapkā*; 4) names of persons and personal names of the same root (stem) (*Gudinė* : pn. *Gūdas* or etn. *gūdai*, *gūdas*, *Pekoriškė* : pn. *Pėkorius* or *pėkorius* ‘baker’, *Totōriškė* : pn. *Totōrius* or etn. *totōrius*, *Degūčiai* : pn. *Degūtis* or *degūtis* ‘one who makes tar and earns living by doing it’; 5) various other common words and personal names of the same root (stem) (*Degūtinė* : pn. *Degūtis* or *degūtas*, *Pavieta* : *paviētas* ‘county, country, region’ or pn. *Paviētas*).

As a result of the possible two-fold interpretation, the treatment of the word-building and origin of the oikonyms of the same type often diverges, for instance, in the case of some “animal” names, two origin possibilities are specified, where an appellative or a personal name takes a preceding position, while in other cases only the version of origin from a personal name is given; yet others are derived from appellatives exclusively. “Professional” oikonyms are treated in a similar way, for example, some are derived from personal names or personal names or appellatives, while others – from anthroponyms. Due to the afore-mentioned two-fold possibilities of word-building (base word) and origin, even the same oikonyms are interpreted differently by different researchers.

Relativity, inconsistency and hypothetical conclusions are difficult to avoid in the analysis of such oikonyms. Hence, we should look for more reliable ways of determining the base of

their word-building and origin. Probably the most precise results on the word-building and origin of oikonyms can be obtained when the data on whether a common-root personal name is/was in the same settlement referred to by an oikonym are available.

The review of a number of oikonyms from the church books on the registration of baptism, marriages and deaths of several parishes revealed that common-root personal names occurred next to a number of names of the settlements of potentially two-fold interpretations. Hence, such cases reveal the true base (original) words of oikonyms, and there is no need of two-fold interpretation of their word-building and origin, for instance, *Pušynai: Stephani Pufzynas de Pufzynu, Gaspar Pufzynas de Pufzynu, Ioannis Pufzynas de Pufzynu* : pn. *Pušynas*; cf. *pušynas* 'pine forest', *Garniai: Zofia Garnicia de Garnie, Martinuf Garnis de Garniow* : pn. *Garnys*; cf. *garnys*, *Kazokai: Catharina Kozakicie de Kozaki, Christophoro Kozak de Kozaki, Stephani Kozak de Kozaki* : pn. *Kazokas*; cf. *kazokas*, *Bandoriai: Antonj Bondar de Bondar* : pn. **Bandorius*; cf. *bandorius* 'cooper', **Varnalizdziai: Agatha Warnalizdowa de Warnalizdy* : pn. **Varnalizdis*; cf. *varnalizdis, varnalizdis* 'crow nest', etc.

An accurate word-building and origin of the names of settlements can also be determined when there are historical common-root personal names recorded in the same parish at the same time but in a different village referred to by an oikonym. The villages are often at a close distance from one another; nevertheless, their presence in the same parish is also evaluated as a reliable criterion, for example, *Kaūkiškė: Elisabeta Kawkutowna de Lyngmiany* : pn. *Kaūkas*; cf. *kaūkas* 'a household spirit bringing wealth, otherwise referred to as aitvaras; an over-age, skinny man with tangled hair; old-fashioned, superstitious man', *Pipiriškė: Stephanum Pipiras de Pakratonie* : pn. *Pipiras*; cf. *pipiras* 'fig. a short man', *Prūsokiškės: Barbara Pruszkiewiczowa in Suis bonis Drobiszki* : pn. **Prūsokas*; cf. *prūsokas* 'a resident of the former East Prussia, Klaipėda Region, German, Lutheran', *Šiliniškės: Catarina Szylinowa de Lyngmiany* : pn. *Šilinis*; cf. *šilinis* 'one who lives in a pine forest', *Vėžiškės: Lucia Wieszowna de Antalamiestie, Barbara Wieszowna de Alzutany* : pn. *Vėžys*; cf. *vėžys*, cf. the meaning of this word with 'fig. obstinate person', etc.

Certain oikonyms, with personal names and common words or only common words specified as their potential base (original) words in research papers on toponymy, actually derive from personal names: *Eglėniškė* village Vdš, *Keņsiai* village Sk, *Kirmėliškis* village Jdp, *Prūsokiškės* village Sld, *Veršiai* village Žg, *Žagārė* town Jnš.

The analysed historical data lead to a conclusion that with a two-fold possibility of the word-building and origin of oikonyms – anthroponymic and appellative – priority is given to their derivation from personal names.

Accurate and well-grounded research of the word-building and origin of oikonyms is not possible without the data of historical toponymy and anthroponymy; therefore, it is essential to accumulate and analyse them.

Įteikta 2012 m. kovo 23 d.

LAIMUTIS BILKIS
Lietuvių kalbos institutas
P. Vileišio g. 5, LT-10308 Vilnius, Lietuva
El. paštas – laibil@lki.lt